

A Fidesz támogatottsága a fiatalok körében

Korai öröm

A Fidesz már kevésbé tudja megszólítani azokat a fiatalokat, akik az Orbán-érában nőttek fel – legalábbis ez az uralkodó vélemény manapság. De mennyire igazolható ez adatokkal?

Fotó: Németh Dániel

EZERSZER MEGGONDOLJÁK

■ Az októberi önkormányzati választások óta keresi a magyarázatot a Fidesz támogatottsága csökkenésére, és egyre többen jutnak arra, hogy a vereség egyik oka a fiatalokkal való kapcsolat elvesztése. A Fideszben hallani is olyan hangokat, hogy gondot okozhat, ha nem sikerül megszólítani a szavazói utánpótlást. A diákok egyre többször és egyre nagyobb számban tűntek fel a kormányellenes tiltakozásokon, 2010 után sokuk alapélményévé vált a demokratikus értékekért való kiállás, miközben a NER a fiatalok szavát egyre kevésbé meghalló és megértő, monolit rendszerként tűnt fel előttük.

Ráadásul az Orbán-kormányok alatt az egyik legproblémásabb terület az oktatás: a kormány centralizált, bevezette a hallgatói szerződéseket, egyre rövidebb pórázon tartja a tanintézményeket, létrehozta, majd átszervezte a Kliket, csökkentette a keretszámokat,

szakokat szüntetett meg, és évek óta téma az új Nemzeti alaptanterv – mindezek miatt gyakorlatilag a diákok életében is jelenvaló lett a politika. A hirtelen jött változásokra sem ők, sem a tanárok nem tudtak felkészülni, és többször is tüntetéseken, tiltakozó akciókban álltak ki általában a tanszabadságért, illetve egyes konkrét döntések ellen.

Diáktüntetések örökösei

Ráadásul 2010 óta felnőtt az a generáció, amely szinte teljes egészében az Orbán-érában szocializálódott: a mostani 18 évesek például kamaszként éltek meg a középiskolásokot megmozgató kockás inges tüntetéseket. De mekkora a hatása ezeknek hosszú távon? Sikerült a kormánynak lenyugtatni a tiltakozó diákokat, vagy az ellenzéki megmozdulások végleg a NER ellenfeleivé tették őket?

A magyar fiatalok politikai preferenciáival és szocializációjával két kutatássorozat foglalkozik érdemben: a négyévente a 15–29 évesek körében végzett és az utóbbi alkalommal uniós forrásból megvalósult Magyar Ifjúság Kutatás (MIK), valamint az Aktív Fiatalok Magyarországon Kutatócsoport kimondottan az egyetemistákat és főiskolásokat vizsgáló felmérései.

A MIK adatai szerint valószínűsíthető, hogy a Fidesz 2010-re érte el zenitjét a fiatalok körében is: 2000-ben 49, 2004-ben 59, 2008-ban 66 százalékos volt a támogatottsága a pártot választó fiatalok között, miközben az időszakban a kormányzás terén váltópártja, az MSZP folyamatosan veszített e támogatói köréből (29, 21, illetve 18 százalék). A kétezres években a Fidesznek tehát sikerült szinte egy egész generációt megnyernie magának, amiben a 2006-os eseményeknek is nagy szerepe volt.

A második Orbán-kormány drasztikus intézkedéseinek hatása viszont már a MIK 2012-es számain is meglátszott: a fiatalok körében romlott a kormány-

ba, az Országgyűlésbe, a köztársasági elnöksébe és az addigra megcsönkített jogkörű Alkotmánybíróságba vetett bizalom, a Fidesz fiatalok közti támogatottsága pedig jelentősen csökkent (66-ról 40 százalékra). A kormánypárt azonban így is a legnépszerűbb maradt e körben, jóval megelőzve a 29 százalékos támogatottságú Jobbikot, a 17 százalékos MSZP-t és a 11 százalékos LMP-t.

Szabó Andrea szociológus, a Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézetének főmunkatársa, valamint az egyetemisták és főiskolások politikai kötődéseit 2011-től vizsgáló Aktív Fiatalok Kutatócsoport vezetője szerint a hallgatók pártpreferenciáira még 2013-ban is a 2006-os események voltak a legnagyobb befolyással. Az ő kutatásaik azt mutatták, hogy 2006 egyfajta „kapueseményként” a radikálisabb beállítódású fiatalokat a Jobbik, a politikai folyamat

íránt jobban érdeklődőket és a Gyurcsány Ferenc miniszterelnökségét elutasítókat pedig a Fidesz felé terelte.

A kutatócsoport felmérései szerint az egyetemi és főiskolai hallgatók körében 2011–2012-ben már a Jobbik volt a vezető erő, és erősen a népszerűség egészéhez képest felülreprezentált volt az LMP is, amelynek kárára 2013-ban az Együtt-PM-szövetség ért el váratlanul kiugró eredményt, noha így sem tudta megközelíteni sem a Fidesz, sem a továbbra is legnépszerűbb Jobbik eredményét.

A Jobbik sikerét a fiatalok között a Political Capital egy 2013-as tanulmánya azzal magyarázta, hogy a szélsőjobb szubkultúra mellett ugyan kirajzolódott egy eszmeileg kevert, zöld-baloldali-liberális csoport is a fiatalok körében, de az utóbbiból hiányzott az az identitásképző, szoros összetartó erő, ami a radikális táborban a nacionalizmus. Pártpreferenciákra lefordítva mindez jó ideig a Jobbik és az LMP körüli fiatalokat jelentette.

Szabó Andrea szerint 2015-re nőtt fel az a generáció, amelynek politikai szocializációjában már nem a Gyurcsány-éra volt a meghatározó: „2015-ben tapasztaltuk először azt, hogy már nem a 2006-os események a dominánsak – még mindig megjelentek, de csak a múltó emlékezet formájában, ekkor már egyre többen említették kifejezetten az első kétharmados Orbán-kormány történéseit, és 2015-ben sokan emlékeztek még a 2012–2013-as nagy egyetemista tiltakozási hullámra is, amely kétségtelenül befolyásolta a döntéseiket.” A szociológus úgy látja, a 2014-es internetadós tüntetéssorozat is mélyen rögzült ebben a rétegben: revelatívus eseménynek számított, ekkor érezték először igazán a fiatalok, hogy sokan vannak, ki tudnak állni magukért. Szabó Andrea azonban arra figyelmeztet, hogy hiába vannak olyan, hullámszerű tüntetéssorozatok, mint a 2012-es diáktüntetések, a 2014-es netadós megmozdulások, a 2016-os kockás inges mozgalom vagy a 2018-as „rabszolgatörvény” elleni demonstrációk, Magyarországon nem állandó a részvételi kultúra. A nagy felfutásokat, tiltakozáshullámokat hosszabb apályos időszakok követik, az új generációknak pedig mindig előlről kell újrakezdeni a szerveződést. Emiatt viszont hosszú távon nem tud kialakulni egy egészséges, alulról építkező, civil részvételi kultúra, amely kielégítené az országos átlagnál jóval aktívabb egyetemisták igényeit.

2019-re a tüntetések mellett a kormány intézkedései lettek azok, amelyek meghatározóak a fiatalok életében. Jellemző, hogy a magyar egyetemisták és főiskolások 2015-ben már egyértelműen a korrupcióval azonosították a politikát, míg 2013-ban a legtöbbször még a hazugság szó került elő a politi-

kával kapcsolatban, utalva talán az őszödi beszédre is. A diákok emellett elsősorban a kormány migrációs politikájához képest hátrózzák meg magukat, továbbá az oktatáspolitikát kísérik figyelemmel.

Az Aktív Fiatalok kutatás szerint 2015-ben az akkor éppen néppártosodni próbáló Jobbik számított vezető erőnek, de az LMP is megelőzte a Fideszt a fiatalok körében, akik 2019-re aztán rátaláltak a Momentumra. A tavalyi felmérés már azt mutatta, hogy a pártot választó egyetemi és főiskolai hallgatók között a Momentum támogatottsága 22 százalékos, a Fideszé 21, a Jobbiké már csak 14, a Magyar Kétfarkú Kutya Párté 13, az LMP-é pedig 9 százalék.

A Momentum-generáció

„A Momentum egyetemista körökben való előretörése nem kis részben annak köszönhető, hogy olyan fiatalok vannak már a felsőoktatásban, akik az Orbán-érában szocializálódtak, és akik az általuk antidemokratikusnak tartott kormányzással szemben keresik azt a progresszív alternatívát, amely az ő nyelvükön szól, az ő értékeiket hordozza, és ez jelenleg a Momentum” – véli Szabó Andrea. Kutatócsoportjának felmérései szerint a zöld gondolkodásmód és az Európa-pártiság 2015 óta jelentősen előretört a diákok körében, ami szintén a Momentum felé tereli a diákokat.

A 2019-es kutatás alapján a Jobbik és az LMP ugyanakkor továbbra is erős, főleg a vidéki hallgatók körében. Szabó szerint ez annak is betudható, hogy bizonyos körökbe még nem jutott el a Momentum híre, egyes régiókban, vidéki városokban pedig hagyományosan erősnek számított mindkét korábbi párt a diákok körében. Hozzátette, egy ideig adatfelvétel talán már más adatokat mutatna, ő mindenestre a Momentum további előretörését valószínűsíti a felsőoktatási hallgatók között.

A szavazóbázis legnagyobb utánpótláshiánya egyértelműen a baloldali pártoknál mutatkozik: az Aktív Fiatalok és a MIK felmérések azt mutatják, hogy az MSZP és a DK is alig tudja megszólítani a fiatalokat, támogatottságuk alig néhány százalékos ebben a körben.

Hiába ért el azonban a 22 százalékos támogatottságot a Momentum a pártot választani tudó hallgatók körében, a Fidesz továbbra is erős: egy százalékponttal van csak elmaradva a Momentumtól, és ha a korábbi felmérések szerint csökkent is a tábora a diákok között, nem tűnt el, vagyis egyáltalán nincs szó a kormánypárt lemorzsolódásáról. „Aki elégedettek, úgy gondolják, hogy a demokrácia állapota rendben van, és a migrációt jól

kezelte az Orbán-kormány, azok stabilan a Fidesz szavazóiként jelennek meg” – mondja Szabó Andrea, aki szerint „szinte determinisztikus” a kapcsolat a vallásos neveltetés és a Fideszhez húzás között.

Család vagy tüntetés?

Bár Magyarországon nincsenek arra vonatkozó kutatások, hogy a politikai szocializációban a család vagy a meghatározó események sora-e az erősebb tényező, M. Kent Jennings amerikai szociológus generációs vizsgálatai arra utalnak, hogy a családi szocializációnak kiemelt a jelentősége. Szabó Andrea szerint, mivel Magyarországon a szülők sokáig aktív részesei gyermekeik életének, nálunk is jelentős hatással lehetnek a politikai nézeteikre is.

A kutató szerint ugyanakkor, ha nincs is meggyőző empirikus adat arra, hogy a politikai részvétel hatással lehet a fiatalok preferenciájára, a revelatívus hatású események hosszú távon befolyásolhatják a véleményüket. „Fontos szocializációs tanulság, hogy ha valami a középiskolás korban történik az emberrel, az nagyon mély gyökereket ver a gondolkodásmódjában. És nem véletlen például az sem, hogy a jelenlegi Fidesz támogatói között van egy nagyon stabil ötvenes réteg: ők azok, akik 1989–1991-ben a Fidesszel együtt szocializálódtak, és megmaradt ez a beállítódásuk.”

A szociológus úgy látja, továbbra sincs trendforduló, és empirikusan nem megalapozott azt állítani, hogy a Fidesz elvesztette volna a kapcsolatot a fiatalokkal, vagy nem találta velük a hangot „Továbbra is a Fidesz a legnépszerűbb párt a fiatalok körében. Amiről szó van, az az, hogy a fiatalok körében már nem annyira népszerű, mint volt.” Bár az egyetemisták körében végzett kutatásaik az ellenzéki pártok előretörését mutatják, a hallgatók csak egy kis, bár igen aktív részét alkotják a fiataloknak: vagyis érdemi különbség mutatkozik az egész fiatalságra és az egyetemistákra vonatkozó adatok között. Országosan továbbra is vezető erő a kormánypárt a fiatalok körében.

Ezt mutatják a közvélemény-kutatók adatai is: a Medián felmérése szerint a 2018-as választáson a 18–29 évesek körében ugyan 12 százalékponttal kevesebb szavazatot kapott a Fidesz, mint országosan, de még így is a legtöbbet a pártok közül; a Závecz Research 2019 őszén készített felmérése szerint pedig, bár a 18–25 évesek körében 6,2 százalékkal alacsonyabb a Fidesz támogatottsága, mint a teljes népesség körében, továbbra is stabil bázissal rendelkezik abban a választói csoportban is.

Fazekas Zsuzsanna